

ПОЕЗИЯТА НА РАУЛ ГОНЗАЛЕС ТУНЬОН

Жак Битев

В съвременната аржентинска прогресивна литература навлязоха редица талантливии поети, прозаници и критици, които преди бяха в плен на формализма и модернизма. Тези писатели с голям творчески диапазон, като литературния критик и философ Анибал Понсе, белетристите Раул Лара и Алваро Юнке, поетите Хосе Портогало и Хосе Педрони и т. н., трябваше да изпитат до дъно лъжовните превъплъщения на идеалистичното мислене, за да прозрат впоследствие дълбоките истини на марксистко-ленинската идеология. Решаваща роля изигра гласът на протичащите събития, особено влиянието на великите идеи на Октомврийската социалистическа революция от 1917 г. и на испанската гражданска война от 1936—1939 г. Едва тогава те бяха облъхнати и импулсирани от такъв ярък певец на революцията като Владимир Маяковски, както и от бележитите поети на прогресивния свят като Пол Елюар, Пабло Неруда, Луи Арагон и др.

Към тези откъснали се, макар и бавно, от тъмните чертози на идеалистическата философия аржентински писатели принадлежи именитият и плодовит поет Раул Гонзалес Туньон, който днес вече стои наравно с най-големите и смели поети-бойци от Латинска Америка, като чилиеца Пабло Неруда, кубинеца Николас Гилен, перуанеца Сесар Вальехо, венецуелеца Карлос Аугусто Леон. Станал вече активен поет-комунист, Туньон е и организатор и вдъхновител на редица поети от младата генерация, които подемат реалистичното изобразяване на аржентинската действителност, без да копират своя учител, а като разширяват поетическите си стремежи в унисон с борбата на прогресивния свят.

Раул Гонзалес Туньон, който е роден през 1905 г., започва да пише най-напред модернистични стихотворения, в които липсва пряката връзка с потребностите на живота. Тази поетическа страст овладява силно младия поет, макар че произходът му води в лоното на работническата класа. Той става бърже известен сред някои снобистични интелектуални среди, които се стараят да го оплетат в тяхната мрежа на себични и самоцелни търсения. Тогава по кафенетата, станали средища на интелектуалци, се говори много за примамливите успехи на френския сюрреализъм, който обхвана за известно време и Туньон. А това става преграда за свободното разцъфтяване на поетическия му талант, който, независимо от тези безплодни наноси, съдържа в зародиш и зърна на реалистично виждане, макар в началото потискани и замъглявани. Даже в първата си стихосбирка със странното заглавие „Дяволска цигулка“ (1926), която аржентинските модернисти посрещнаха с голям възторг, виждайки в нея нов разгар на индивидуалистичните си химери, Туньон не се впусна в прекалено откъсване на лиричния герой от извора на живота. Той обичаше още от ранна младост френската поезия и се вълнуваше от бунтарството на поета Артюр Рембо, сетне се запозна и със слънчевата поезия на Елюар, с бунтовните струи на Арагон, с любовната и патетична поезия на Неруда. Най-много обаче той се увлече по богатата с колоритност поезия

на своя сънародник Еваристо Кариго, който е произлязъл от бедно семейство и умира в голяма нищета през 1912 г., а поезията му остава в плен на модернистичното влияние. Изключение прави до известна степен стихосбирката на Кариго „Песни за предградията“ (1913), която негови почитатели издали посмъртно. Именно тези стихотворения ще радват младия Туњон, ще разширят поетическия му кръгзор, за да види мъката и нещастията на страдащите хора, чийто образ Кариго така страстно е изобразил. Но поетът Кариго не е могъл да прозре изхода от тази гнетяща действителност, особено по крайните квартали на Буенос Айрес, където протича жалкото съществуване на дребни хорица, на работника, безжалостно експлоатиран от рафинирани „патриоти“, където се чуват жалбите на изтерзани от мизерията майки.

Тази близост на Туњон до нежната, страстна, но безнадеждна поезия на Кариго иде от неговия произход, от ранното опознаване на работническия недоимък в покрайнините на Буенос Айрес. Но той съумява да осмисли това с по-голяма социална същатост, с висок хуманистичен морал, в който започват да преобладават прогресивните веяния на нашето време, когато и в неговата родина се водят непрестанни класови борби, когато аржентинският пролетариат ще почувствува влиянието на Октомврийската революция и ще постави здравите основи на своята комунистическа партия.

Някоя аржентински литературни критици, недоволни от развитието на Туњон към реализъм, често фалшифицират неговия път и се мъчат да докажат, че това са най-слабите страни от неговата поезия. Но знае се, че чувството на принадлежност към пролетариата, което вече изпълва поезията на Туњон, води към въздействието на дядо му Мануел Туњон, който е бил миньор в испанската провинция Астурия, после емигрирал в Буенос Айрес и там работил дълги години като стругар, участвувал активно в работническите демонстрации и митинги. В тези акции ходел и младият Туњон, заедно с дядо си, който пръв го е научил да обича и уважава работниците, да вярва в техните сили.

От неизпълнената дружба на младия поет с дядото води начало трезвото виждане на живота, засилено особено благодарение на революционната поезия на Маяковски, както и поезията на Елюар, Арагон и Неруда. Тези търсения и влияния обаче няма така лесно да кристализират в поетическото сърце на Туњон. Той ще продължава доста време да се бори с противоречията, наслоени у него от модернистичните течения. Но, въпреки противоречията, той няма да се откъсне от хората на труда, които впоследствие ще станат неговите най-добри вдъхновители.

Тази вътрешна борба у него проличава най-вече в някои особености на поезията му от този период и особено в стихосбирките „Изпепелени среди“ (1928) и „Улица на скъсания чорап“ (1930). Досущ като големия испански поет Федерико Гарсиа Лорка и той се увлича известно време по самоцелното изображение на пейзажа, с откъсването на човека и неговите действия от него. И макар че тук е застъпен градският пейзаж, сияйят живот край пристанището, тежкия живот по фабрики и работилници, с редица образи на бродяги и мечтатели, над всичко тегне много скръб, липсва волната пролетарска искра, която в действителност озонирва тежкия живот на отрудените хора. В стихотворенията се чувствува как поетът търси някакво неосъзнато още от него спасение, което ще се изясни и ще дойде по-късно. Такова търсене на опора в живота именно ще заведе талантливия поет към борчески позиции.

Нарастващият вече прелом се чувствува особено в забележителната поема на Туњон „Ударни бригади“, която бива отпечатана през 1935 г. и заради която той попада в ръцете на полицията и лежи няколко месеца в затвора. Укрепващата съзнателност на поета дразни „блюстителите“ на реда. Той е съумял в поемата да възпее градивния труд на съветските хора, да прослави първата страна в света, строеща социализъм — Съветския съюз, от който така много се интересуват аржентинските работници и селяни. И макар че от сега нататък Туњон ще изпита редица трудности и лишения, той няма да унива, а ще твори с бодрото чувство, че възпява борбата на хо-

рата, които искат да се освободят от веригите на капиталистическата робия, които искат да дишат свободно за разрешението на техните жизнени проблеми. Налага му се да прекара няколко години като изгнаник в някои латиноамерикански страни и да изпита недоимък, но нищо вече не е в състояние да го отклони от изобрания път. Макарь и нелегален, Туњон влиза в редовете на Аржентинската комунистическа партия, която гласа по-нататъшното развитие на творческата му дейност.

Така поетическият диапазон на Туњон все повече се разширява. Той живее и твори с протичащите събития в неговата родина и света, душевните му копнежи се сливат с борбите на народа за по-синосен живот. Поетът възпява ярки случки от стачното движение, от нелегалната комунистическа борба, вдига глас на протест срещу линчуването на негрите в САЩ, изобличава реакционната същност на разни буржоазни котерии в Аржентина и други латиноамерикански страни, продължава да славя революционната жар на съветските работници и селяни, с което подпомага мобилизирането на аржентинския пролетариат в борбата му срещу местните и чужди поробители. Тази тематична широта и обществена целенасоченост не лиши обаче от дълбока емоционалност и лиричност поезията на Туњон. Творчеството му не е чуждо нито на пейзажа, даден вече в хармония с живота, нито на тревогите на любовта, нито на възроденото настроение през пролетта, нито на стремежите към нова култура. Всичко зазвучава в единно чувство, дава големи крила на любовта му към поезията.

Тези поетични крила се чувствуват обновени и осезаеми например в стихотворението „Балада за Рио де ла Плата“, посветено на една от най-големите аржентински реки, минаваща през средата на Буенос Айрес. Поетът заявява накрая дълбоко и с епичен размах:

Когато ти се движиш широка и звънлива
и зеленикава се вливаш в Атлантика,
обогатяваш го¹ със силни сокове,
с тревн и лишен, с танинов прах,
с угаснали звезди, със птици скитащи,
с островитянска пот, с рждалясали топори —
далечни спомени от някогашни болки,
излъчващи цветя върху калта нечиста, —
и с ехото на таз страна, която бие
със мощен глас по вратнята на бъдещето².

Тези поетически крила блестят и в стихотворения като „Жонгльорът от Риачуело“, където е даден яркият образ на аржентинския Арлекин, който размива хората, но е приятел на народа, защитава бедните, разнища мръсотията на господарите:

Аз съм истината, аз съм фарсът,
който забавно те утешава,
настройва те и те събужда.
Аз съм директор и фигурант,
аз съм хитрец и клюкар
и враг съм на господаря,
аз съм скитникът Полишинел,
бедният дявол, станал любезен
с хубавия си костюм
само за ден-два нает.
Аз съм ирония,

¹ Отнася се до Буенос Айрес. — б. а.

² Този стихотворен откъс и следващите по-нататък са преведени заедно с поета Христо Черняев — б. а.

аз съм крилата надежда.
С нежна душа и грозна външност.
Аз съм повърхностен и задълбочен.
Да ти кажа ли тайната на света,
скрита под маята маска?

Когато през 1936 г. избухва испанската гражданска война, която намери широк отзвук за солидарност сред милиони прогресивни хора по света, Туњон не можеше да остане глух към борбата на испанския народ. Тази война става тема на едни от най-хубавите му стихотворения в борчески надъханите му стихосбирки „Блиндираната роза“ (1936) и „Смърт в Мадрид“ (1939). В тях се чувствава осезателно как лирическият герой странствува с революционна жар по работническите барикади на Аржентина и Испания, където работният народ се бори за своите жизнени права. Туњон е особено силен като поет-интернационалист и бард на свободата в стихосбирката „Смърт в Мадрид“, в която с художествена яркост и идейна задълбоченост разкрива героизма на един народ, който поиска да се изтръгне от мракобесието. Но, за да възпее непосредствено и революционно всичко това, Туњон отиде в републиканска Испания, където „по барикадите на свободата“ видя просветлението на един народ, който притежава голямо културно наследство, но продължава да бъде измъчван и ограбван от векове насам.

Жаждата за революционна и свободолюбива поезия Туњон носи в сърцето си и през годините на Втората световна война, носи я и в наши дни, когато написа нови стихотворения и поеми, надъхани със страст срещу империализма и жестокостите на янките, утежняващи живота на цял континент, например стихотворението „В Стринг-филд-Илиноис“, което всъщност е посветено на Абрахам Линкълн — бореца за правата на народа в САЩ. Поетът с гордост запитва:

— Къде отиваш, Абрахам Линкълн
сред тази гъста тъмнина? —
Отговори ми привидението зад гърба на Сандино¹,
през дупката на един куршум.
Отговориха ми тези, които видяха
убиването на светлината в Гватемала.
Отговори ми гробът на Етел и Юлиус —
споменът, който гори сред нощта,
и една устна хармоника, мъртва
заедно с линчувано дете.

Туњон взе за мото на същото стихотворение крилатата мисъл на американския поет В. Лийдсей, автор на стихотворението „Абрахам ходи през нощта“: „Няма да се успокоя, докато не дойде духовната зора, лъчезарната надежда“.

Редица други стихотворения написа Туњон и за съветските народи. В тях той възпя героизма на техните синове, които разгромиха с революционен замах нацистките завоеватели. Той възпява също така и съпротивата срещу нацисткото мракобесие, както и подвизите на китайския народ, отърсил се от многовековно робство.

През 1954 г. Туњон реализира многогодишната си мечта да види с очите си Съветския съюз, неговия мощен ръст, неговото гигантско строителство, както и някои социалистически страни. Той можа да бъде сред разцвета на социалистическата действителност, плод на което е стихосбирката „Всички хора по света са братя“ (1954). С волния и богатия си стих Туњон пресъздава своите впечатления от живота по москов-

¹ Сандино — национален герой на Никарагуа, убит от наемници на американските империалисти — б. а.

ските и ленинградски улици, от любовта на неговите посрещачи и придружители — „мили съветски хора“, както той ги нарича. Той възпя същевременно и московските брези, и киевските училища, и колхозите по широката съветска земя, и пионерската връзка, подарена му сърдечно от щастливи съветски деца. А онова, което най-много трогна съветските и други негови читатели, то е, че поетът Туњон се чувствава техен съратник, техен другар. Това е хубаво изразено в стихотворението „Другарят Туњон“, в което се казва: „... вярвам в поезията, в революцията, в червеното знаме и ме наричат другарят Туњон“.

Най-после трябва да отбележим с гордост, че големият поет Туњон прояви уважение и към нашата страна, като написа прекрасната поема „Една звезда за Димитров“, посветена на нашия вожд и учител непосредствено след неговата смърт. В нея се говори за нашата столица, за мавзолея, който според поета винаги ще привлича уважението на прогресивното човечество, защото Димитров си остава един от най-забележителните кормчии на световното работническо и комунистическо движение.

Повече от 15 стихосбирки и няколко драматически произведения красят досегашното творчество на Туњон. Обаче най-добре може да се обхване широката му творческа индивидуалност, задълбочената му прогресивна мисловност, неразривно свързана с комунистическото му съзнание, от неговите стихосбирки „Блиндираната роза“, „Смърт в Мадрид“, „Под сянката на любимите квартали“ и „Всички хора по света са братя“. В тях се чувствава най-силно един темпераментен поетичен глас, странствуващ по меридианите на прогресивния свят, сред хората, работещи къртовски за делото на свободата. Ето как силно и откровено звучи неотдавнашното му изказване: „Аз живея в състояние на напрегнато развълнувано поетическо настроение. Такова е моето работническо състояние, такава е същността на сложния и тежък труд на поета, а висшият смисъл на поезията е в тези цели. . .“

Тези именно възвишени цели карат поета Туњон непрестанно да участва в неизменната борба „за изменение живота на земята“, както той казва, за да подчертае достойно, че неговото „място е в работническия строй“, в който той не е и няма да бъде лишен от чистата любов на трудовите хора, заради което неговите „доброжелатели“ му навират в носа, че бил пропаганден, че се е отклонил от истинската поезия. Работата е там, че поезията на Туњон притежава и пламенност, и дълбочина, и ярка образност, като всичко това е потопено в пламъка на прогресивните идеи, в самата реалност на живота, в силите, които движат борбите на аржентинския и световния пролетариат.

„Да умееш да виждаш и да слушаш“, казва Туњон, е качество само на сърцатите поети, които търсят все по-широк полет към хората на труда, към прогреса, а не към тези, които са затънали в маразма на буржоазния свят. И съвсем празни остават приумиците на разни аржентински реакционни литературни критици, които се мъчат да омаловажат творческото дело на Туњон.

Достойно е мястото на Туњон в съвременната аржентинска поезия и с това, което той направи с групата млади аржентински поети „Корав хляб“, които вдъхновено творят със свой поетичен глас, със свое виждане, свързани с неусмиримата воля на своя народ да катурне бастилията на мракобесието в тяхната родина. Такива са младите поети Хуан Хелман, неотдавна хвърлен в затвора поради прогресивните му идеи Ектор Negro, Хулио Уоси и др., които са издали вече по една или две стихосбирки, възпяват отрудения живот по работническите квартали на Буенос Айрес, разобличават американските империалисти, възпяват революционна Куба. Те продължават да се учат творчески от Туњон, стремят се със свой подход да изобразяват действителния живот на народа и неговите освободителни борби.

Поезията на Раул Гонзалес Туњон, който стои на предните постове в литературата на Латинска Америка, е вече достояние на читателите в много страни. Тя сигурно ще намери преводачи и ще достигне до нашия читател, който се вълнува от постиженията на революционната поезия по целия свят.